

CARL JONAS LOVE ALMQVIST

Det går an

(1839)

5

TREDJE KAPITLET

Den, som vill skära glas, min herre, han måste hava diamant!

Sergeanten hade bestämt satt sig i sinnet, att han skulle visa sin
10 bekantskap en artighet. Han gick därför ned i matsalongen och
begärde ett skålpund konfekt. ”Fanns aldrig till salu på ångbåtar,”
svarades. ”Så för fan! finns här då apelsiner? det tycker jag ligger
där framme i korgen.”

– Ja. – ”Gott, giv mig fyra.”

15 Då han kom med sin frukt i handen, fann han däckat på
följande sätt upptaget och ordnat. Största delen av det bättre folket –
herrarna, fruarna och barnen – hade gått ned i salongen: några par
sutto väl på akterdäcket, men icke just i livligt samtal, fast icke heller
alldeles sovande, dock i full ouppmärksamhet på allt vad dem själve
20 omgav. Dalkullorna, längst framme vid förstäven, syntes nedlutade
över de ringlagde trossarna och slumrade. De fyra à fem förut
omtalade jungfrurna hade samlats med ryggarna emot ett till hälften
uppvecklat segel. Kaptenen var förmodligen i sin hytt; han sågs icke
på däck. Maskinisterna gingo på i ergastulum. ”Var är då min skära?”
25 frågade sig sergeanten.

Han upptäckte henne slutligen sittande på en grönmålad spjal-
soffa, som stod vid relingen i nischen bakom ena hjulöverbyggnaden.
Sergeanten fann en så avskild plats ganska angenäm, gick dit med
sina apelsiner, satte sig bredvid henne och bjöd.

30 Hon nickade ett gott bifall och tog upp sin börs.

”Så för miljoner hundra sjutton granater!” tänkte sergeanten, med blodet uppstigande i ansiktet: ”hon måtte väl icke nu bums och kontant vilja betala mig för apelsinerna? Det här lägre borgerskapet ger jag – ”

5 Så illa blev det heller icke; hon upptog ur sin virkade penningpung en kniv med pläterskaft, och avskalade med den en apelsin, som hon artigt räckte åt Albert. Sedan avskalade hon en åt sig, skar i sex delar och började låta sig väl smaka.

10 ”Tack, bästa Sara!” sade Albert och emottog sin apelsin. Därpå begärde han och fick låna hennes kniv till sönderstyckande av sin frukt. Han besåg kniven med en viss undran; den var utmärkt trubbig, ja alldeles rund i spetsen, utan att dock likna en bordskniv. I övrigt var den ny och tämligen vass på ena sidan; han brydde sig ej vidare därom, utan sade efter en liten stund: ”nu, Sara, måste vi bli
15 närmare bekanta, och du skall säga mig, huru nära släkt du är med din moster, hon där, som – ”

Icke kom med i morse? det blir ej svårt att säga, kan jag tro, huru pass nära släkt jag är med min moster.

Ja visst, men –

20 Ja, jag är rätt ledsen, att hon icke hann med, stackars moster Ulla; hon har nu fått lov att taga sig egen skjuts, eller fara på Göteborgsdiligensen, och man får se varest vi kunna sammanträffa på vägen, om det alls sker. Kanske dröjer hon nu kvar i Stockholm, då det gick så där tvärt för henne vid själva utloppet. Jag har en
25 annan moster till, skall du veta, en ogift, heter Gustava; hon bor i Lidköping och ser om min sjuka mor, medan jag är bortrest. Men den här moster Ulla har länge varit Stockholmsbo, och hon skulle nu bara resa åt hemorten med mig för att litet ruska på sig; och det var dumt, att hon skulle försöla sig, men det gör hon ofta, stackars
30 moster Ulla. Jag var också ledsen för min egen räkning; det är alltid gott att hava en moster, eller så, med sig när man färdas. Men jag var säker, det skulle icke slå mig felt att träffa någon resande ändå på vägen, som – åt själv, Albe! icke äter jag ensam upp alla de här.

”Tack,” sade han, glad att även få yttra ett ord. ”Färdas du ofta till Stockholm? Det är minsann en lång väg emellan Stockholm och Lidköping?”

Jag har aldrig varit till Stockholm förr. Jag behövde det nu, för
5 att falka på olja och diamanter, och bese det nyaste modet.

Sergeanten såg undrande på flickan och teg. ”Olja?” tänkte han. ”Jag måste helt och hållet hava misstagit mig om hennes beskaftenhet. Hm! Det nyaste modet?” han mätte hennes figur från topp till tå: den var minsann också rätt elegant, nämligen i sitt slag.
10 Slutligen yttrade han halvhögt: ”Diamanter?”

Ja, just diamanter, min herre! ha – ha – du tror kanske, att flinta duger, du? nenej men. Att slå eld med, likasom i ett gevärslås, det går flinta an till. Men se, den som vill skära glas, min herre, han måste hava diamant!

Hennes ögon öppnade sig och glimmade vid dessa ord likasom
15 av en medfödd, hög självkänsla. Hon syntes nästan stolt, ehuru stolthet aldrig annars visade sig i hennes blick, utom vid de tillfällen, då hon vände någon ryggen. Också sjönk hon genast ned till förtrolighet igen, då hon märkte Albert vara på vägen att i
20 häpenheten tappa apelsinen. Hon tillade: ”Vi hava alltid tagit kritan ifrån Göteborg annars, och kunde hava gjort så med oljan ock; men min mor fick brev om, att den skulle fås för 12 skilling bättre per kanna i Stockholm, och så roade det mig att fara hit upp och höra efter, då jag hade en moster här förut att bo hos. Men det nya modet,
25 som de talade så vitt om i Lidköping, huru de nu uppe i Stockholm skulle hava hittat på att färga glas till kyrkfönster, det bryr jag mig icke om. Icke har jag sett sådant i Stockholm; jag besökte med flit alla kyrkorna i den staden, och det var icke lätt arbete, ty de voro odrägeligt många; men där fanns icke färgat glas i en enda. Jag vet
30 icke var den osanningen är kommen ifrån, om ej från Upsala, där en assessor lär hålla på att måla fönstren i ett altarkor. Jag ville eljest lära mig det, ty vi hava många beställningar av kyrkfönster både till – ja – – och ända ned emot Skara. Ty i Skara finnes ingen människa,

som kan hantera glas, och jag visste det skulle bli en stor och artig förtjänst, om vi kunde färga glas på verkstaden. Vi skulle då vara de enda, så nära, som hade makt med det nya modet, och de skulle taga av oss, så fort något spräcktes i kyrkorna. Men lik'om det; jag hör, att
 5 det modet brukas ingenstans, och då är det ock ingenting värt. Diamanter fick jag rara, så jag är ganska nöjd med resan; och olja se'n – ”

Men vartill i Guds namn brukar du så mycken olja?

”Till kitt, vet jag. Vartill skulle väl olja här i livet annars vara?”

10 Men varför reser icke din far själv i så viktiga och långväga affärer?

”Åh min Gud! han är död för sex år sedan.”

Det var en annan sak –

15 ”Och min mor, stackare, har stått för verkstaden sedan, med rättigheter som änka, förstås; men hon har på hela tu åren legat till sängs jämt, så jag kan säga, att det är jag, som ensam stått före.”

Men säg mig, vackra Sara, huru gammal par exemple är du då, i fall jag törs fråga?

”Tjugufyra år och litet till.”

20 Vad? är det möjligt? jag tog dig för aderton år. Sådana kinder – denna hy –

”Ja, desamma kinderna gick jag med vid aderton år. Man säger, att fiskalsdöttrar, mamseller och fröknar giva sig ut för yngre än de äro, såsom jag hörde de brukade vid Lunds brunn; men jag finner
 25 föga heder uti, att se gammal ut vid ett ungt åratal. Då håller jag vida bättre, att göra tvärtom. Huru pass till åren är – om jag törs fråga?”

Jag? vi äro nästan jämnåriga; jag är tjugufem år.

”Och jag, som tog dig för en person om sina nitton år allenast, vilken ännu icke passerat graderna. Så frankt bär du dig åt.”

30 Graderna? ja, kära du, för att vara uppriktig, dem har jag icke ännu passerat och kommer kanske aldrig så vida.

”Vad – vad är du då för en?”

Blott underofficer.

”Sådana har jag förr sett bland Skaraborgarna, och det var hederliga karlar. Jag minns vid Lunds brunn – där gingo dagdriverskor till mamseller och låtsade dricka hälsovatten för ett och annat: då var där ock en svärm Västgötadals- och Skaraborgs-
 5 löjtnanter, kaptener, majorare, och dylikt som de kalla officerare, vilka även låtsade må illa och talade med mamsellerna. Men såg jag nånsin vid Lunds brunn några underofficerare, så var det alltid reella karlar med verkligt ont, och som icke drucko för nöjet.”

Men vad gjorde då du vid Lunds brunn, Sara? du, såsom frisk,
 10 hade väl blott rest dit att njuta av den sköna naturen?

”Jag var där allenast en dag och hade min profit av askar. Jag måste färdas dit för att se efter ett par av våra lärpojkar, som blivit efterskickade att sätta i en hop rutor i brunns-salongen, som blivit utslagna under en besynnerlig bollkastning, brunnsгästerna emellan,
 15 på den 4 juli. Man är aldrig säker för pojkarna; de slå sönder varan; så förstå de ej heller att skära, eller hantera diamanten. Som det nu var ett betydligare arbete, for jag själv dit och ångrar det icke. Vad tycker du, Albe? jag satte i 56 smårutor, 22 av sämre, grönt glas; och hör! – 34 av skönt taffelglas. Dessutom sålde jag tio glasaskar,
 20 sådana som endast vi göra på verkstaden, med guldpaper under till lister; och sex stora lanternor, som de skola hava att lysa sig med, när de gå i källrarna efter selzervatten, och spa, och kreutzervrimmel, och slikt. Som jag säger, jag såg där endast två underofficerare, allvarsamma karlar med gikt, Västgötadalare bägge. Huru kommer
 25 det till, att du kan vara underofficer, och är en så ung människa?”

I Stockholm bruka de stundom yngre underofficerare – i synnerhet som – ja, ser du, jag är egentligen icke långt ifrån officer – sergeant.

”Schersant? nå bra, som det är. Fråga aldrig efter att bli officer,
 30 löjtnant och dylikt skralt sällskap. Vad göra de dagtjuvarna annat, än tala strunt med mamsellerna om dagarna, och om kvällarna med jungfrurna. Skräp! krås och kragar, tomma magar.”

Paus.

Militären satt småskrämd vid åhörandet av sin öppenhjärtiga väns talförmåga och dristiga utflykter. Han viste med sig själv, att han alltför gärna ville bli löjtnant, och hoppades vinna denna befordran genom sin hemliga släktskap med en viss stor familj i huvudstaden; han viste också, att hans kassa var för närvarande gott nog försedd till den slags inspektionsresa över vissa egendomar, vartill han under sin sommarpermission blivit utsänd. Han ville därför icke lämpa på sig de svårmodiga rimmen: "krås och kragar etc. etc." men neka kunde han icke, att det där glammet med mamseller och jungfrur emellanåt fallit honom i smaken. Han blickade därför bestört på en Sara med så avgörande utlåtelse. Han besåg hennes ansikte; de glada, vänliga ögonen tycktes stå i motsägelse till hennes sista stränga tal; ja, när han betraktade de röda, fylliga, nästan skönt formade läpparna, med de jämna, vitt glimmande tänderna innanföre, och en stundom framskymtande liten tungspets av högrött fint slag, så kunde väl den tysta frågan förlåtas en man, som honom: "har då ingen i världen kysst denna mun?"

Sara såg också honom i ansiktet, likasom han henne, och slutligen frågade hon med en skär, mild röst: "vad är det du ser så på?"

Helt oförtänt och djärvemang svarade han: Jag sitter och undrar, om ingen människa nånsin kysst den där munnen?

Ett hastigt övergående leende var hela hennes svar, och hon tittade bort över Mälarfjärdarna. I hennes blick syntes härvid ej det minsta koketteri, eller skimmer av elakhet: men å andra sidan icke heller någonting just romantiskt, svärmiskt, himmelskt. Det var ett mellanting av oförklarligt slag. Alldeles icke fult, men också icke djupt vackert. Det liknade det slaget, varom man med en glad min brukar yttra sig: Åh! det går an!

Uppmuntrad därav, att hon åtminstone icke avvisade honom, vände nacken till eller gick sin väg, fortfor sergeanten: "Jag skulle kunna säga dig mycket, bästa Sara, av samma slag, som du själv

omtalat att man brukar till mamseller och jungfrur: jag bekänner till och med, att jag icke är ovan vid detta tal. Men du har förklarat mig, huru du hatar det: jag vill icke en gång nämna om *hjärta*, efter jag minns förr i dag – och dessutom tror jag, uppriktigt sagt, ditt hjärta vara av glas; och jag, jag äger ej i mitt våld den diamant, det enda vapen, varmed märke skulle kunna ristas i ett sådant.”

Skall du stanna i Arboga, dit ångbåten kommer i afton, Albert? Hon frågade detta med ett genomträngande ögonkast.

”Jag? nej visst icke. Jag skall ned till Vadsbo härad, till vissa egendomar, och sedan kanske ännu längre in i Västergötland.”

Då åka vi tillsammans (åter ett genomträngande ögonkast) – så kunna vi hava två hästar för parvagn – och vi repartisera – och – ty jag ser, du har icke eget åkdon med dig – bondkärror äro elaka att åka på, och skjutspojkllymlar vid sidan, det är icke mitt folk, de äro sällan rena.

Sergeanten sprang upp och skulle väl hava slutit henne i sin famn, om de icke varit på däck. ”Hon har hjärta!” tänkte han.

Sätt dig ned, Albert, så skola vi tillsammans roa oss med att räkna ut skjutspengarna. Hjälp mig, om jag tar felt; mitt största nöje är att addera i huvudet. Få nu se: första hållet, ifrån Arboga räknat, är ju till Fellingsbro?

Sergeanten satte sig ned vid hennes sida, munter och upprymd, som om han nyss vunnit en fullmakt. Hon var också i detta ögonblick, tyckte han, så strålande, eller rättare, så ljuvt vacker, som en flicka – i hans smak – nånsin kunde bli. Allt var så förnuftigt och klokt, och ändock så intagande.

”Nå, svarar du mig icke?” sade hon och slog honom helt lätt på handen med sin ena couleur de lilas handske, som hon försiktigtvis avtagit redan då hon skalade apelsinen.

Till Fellingsbro går vägen alldeles riktigt, och därifrån till Glanshammar, sade han.

”Så Vretstorp – ”

Nenej du. Vi måste genom Örebro och Kumla först.

”Och så Vretstorp, det är säkert. Därpå Hova, och så äro vi hemma.”

Vad, är du hemma i Hova?

5 ”Jag är hemma i Västergötland, och så fort jag satt min fot på marken vid Hova, så är jag straxt hemma.” Härvid utsträckte Sara sin ena lilla fot och nedsatte den helt bestämt och västgötiskt på däck.

Albert fick nu nytt tillfälle att beundra den välgjorda vackra kängan. ”Är det där Lidköpingsarbete?” sade han.

10 Vad för slag?

”Jag menar, om de hava så bra skomakare i Lidköping, att – ”

Det är en ståtlig, ja en rar stad! har du då aldrig varit i Lidköping? – skomakare? – åh då! vi hava skraddare, finsmeder, grovsmeder, schatullmakare, grovsnickare, vi ha allting. Även
15 handlande, och en rik källarmästare på gatan ett stycke till vänster från torget; fast det håller jag för illa, ty sådane leva på andras fördärv och onödiga utgifter; men hantverkaren gör det som duger och blir kvar i världen. Vart tar källarmästarens varor vägen? Han är kommissionär för Göteborgsdiligensen och håller en stor, stor balsal,
20 där officerare med mamseller och fröknar hålla assemblé. Det är något för bal-dansar, skall du se! men jag gillar ändå icke källarrörelsen; vore folk folk, så fick sådant folk snart flytta ur Lidköping och draga dädan. Men nu är det så, att många vilja dricka, spela och dansa, och – där är en orimligt stor danssal, Albert! 8 fönsterlufter i längden,
25 om jag minns; 24 rutor i var luft!

”Är då du, Sara, icke alls road av att dansa?”

När jag har sett efter verkstaden och slutat av, och kommer ensam för mig själv, då händer det att jag dansar ibland; men det är utan fiol.

30 ”Det var en äkta ordentlig västgötska!” tänkte sergeanten. Men hon såg så oändligen mild, så nästan rörande ut i denna stund, att han teg. Litet därefter tillade han: ”Att din mor skall vara så sjuk? tänk om hon är död, Sara, när vi komma – när du kommer dit ned?”

Ja, Gud väles det, stackare! Hon har ingen rätt glädje haft i livet. Ångest och sorg jämt, och nu till sluts bara idelig sjukdom. Det är icke mycket bra, Albert.

5 ”Du talar alltför bedrövligt. Men om hon lägger sig att dö, huru går det då med din verkstad?”

Ja, då är det slut med rättigheterna, och jag kan inga få av magistraten, det vet jag; men jag har nog tänkt ut det ändå.

”Så?”

10 Åh ja, det kan jag nog berätta, fortfor hon, smög sig ännu litet närmare Albert på spjälsoffan, och såg sig om, liksom fruktande att någon obefogad skulle höra hennes hemligheter. Då däckat likväl, såsom förut nämnts, åt detta håll var rent från folk, vände hon sig åter till honom, såg högst förtrolig och klok ut, samt viftade med sin lilla handske i luften, stundom slående hans arm lindrigt med den.

15 ”Jag har utfunderat, huru en flicka utan föräldrar och syskon, som jag, skall kunna leva – leva bra” – sade hon. ”Jag har tillräckligt och fullt upp redan med linne och gångkläder, för många år, och sliter icke stort: vilket en icke gör, när en är aktsam. När nu min mor dör, får jag icke längre skära till rutor och kitta i stora hus eller
20 nybyggnader; det skall skråmästaren hava. Men det är en egen konst, vet du, som ingen kan i Lidköping, mer än jag; ty jag har ensam utgrundat den: att blanda krita med olja så riktigt i sina dimensioner – proportioner – (dimensioner säger man om själva glasens vidd i längd och bredd, men proportion säger man om rätta tillblandningen
25 och mängden av krita och olja tillsammans: de bägge orden brukas blott i vårt ämbete och du förstår dem icke, Albert) – nå, nu vill jag bara säga, att jag utgrundat en proportion i denna tillblandning, som ingen mer än jag vet; och därav blir en kitt, så stark, att ej det bittraste höstregn kan upplösa honom. Den skall jag tillverka och
30 sälja åt alla ämbetsmästare; ty de måste köpa därav både i Lidköping, Vänersborg och Mariestad med, bara de få lära känna honom. Och de veta av den redan; ty jag har låtit mina pojkar på sina resor utbasuna honom. Jag säljer hemma på min kammare.”

Men, såsom ogift, är du ju försvarslös, och –

”Det skall man se. Med en supig och svår man, såsom min mor stackare, då vore jag tvärtom försvarslös och usel. Nej, minsann, jag skall reda mig just som jag är. Den lilla gården vid Lidan rå vi själva om. Det är ett ganska litet trähus, såsom ett av dem där uppe i Strängby – Sträng – hur var det – ja – ”

Strängnäs.

”Och när mamma dör, tillfaller gården mig. Stackars mor! men hon lever nog ännu ett par år. Likväl, när hon dör, så vet jag av borgmästaren, att jag med hus och tomt ej vidare försvar behöver, fast ogift. Huset räntar icke mycket av sig; dock kan jag hyra ut ett par rum ovanpå; och nere på botten bor jag själv. Men som jag är van att hava roligt och vara bland folk, vill jag icke sitta för mig själv jämt, utan jag ämnar öppna bod – en liten bod – med handel, som kvinnfolk får sköta, och som icke ännu blivit lagd under skrå. Jag ämnar i min bod sälja askar, fina, vackra, av glas med underlagt kulört papper, som jag gjort i flera år och som lantfolket är rasande efter i hela bygden omkring; och dessutom lyktor, lanternor; ja, jag har lärt mig sätta folium på glas och därav skall jag göra små speglar åt socknarna. Kanhända tar jag också in i min bod till kommissionshandel varjehanda plockgoods, liksom vävnader, lärfter, näsdukar, halsdukar, hemgjort: blott jag aktar mig för siden, som ligger under skrå. Det skall icke bli en så liten handel, när en är hygglig mot folk vid sin disk; och jag sitter i min bod från tio om förmiddagen till fem på kvällen, längre är icke värt. Före tio om morgonen, innan jag slår upp boddörren, förfärdigar jag alla mina askar och glassaker. Om kvällen blandar jag kitten åt alla ämbetsmästare. Det skall bli en god handel och ett glatt liv!”

Saras ögon, mun och kinder skeno härvid. Men sergeanten frågade:

Skall du då sitta så inne hela året om, och aldrig se dig om ute eller andas den härliga lantluften?

”I soluppgången går jag ut på vägen åt Truve. Det gör jag var morgon om sommaren, när det är klart eljest.”

Tru – vad är det för slag?

”Det är Truve, vet jag. Det är Richerts sköna herregård på
5 Mariestadsvägen, då. Om bara vägen emellan staden och ditåt icke vore så hiskeligen sandig. Men jag bryr mig icke därom, jag går honom ej så ofta. Många mornar sitter jag allrahelst hemma. Jag har salvia och andra rosor i fönsterna; och lavendelkrukor skall jag lägga mig till. Dessutom ser jag Lida-ån utanför fönsterna, och skönare å
10 finns icke. Vill jag se mera vatten, så har jag stora Väner att skåda, när jag från fönsterna blickar utåt gapet vid Kållandsö: den har jag, bara jag tittar ut som åt stadsbron till.”

Och när du blir gammal, vackra Sara?

”Om jag lever till en femtio år, så tänker jag fara på marknader
15 med varor. Ty så länge jag är ung, är det bättre att sitta hemma i min lilla handelsbod.”

Man går gärna in till en disk, där en så täck handelsmaninna sitter och säljer, inföll han.

”Men den tiden är det styggt att resa på marknader,” fortfor
20 hon, litet bortvänd: ”man råkar ut för – ja. Blir jag åt femtio år, då tänker jag det skall vara överståndet; då tör däremot handeln bli klenare hemma i boden, och jag vill då försöka på marknader, om jag icke dessförinnan lagt ihop en summa, så jag kan leva utan bysch; det jag hoppas. Ty en kan leva mycket nätt och ändå må ganska väl,
25 så snart som – ” (här sjönk hennes ansikte och uppsynen mörknade).

Nåväl, min Gud! vad menar du?

”Åh jo, jag menar, så framt en aktar sig för att hava en plågare, som äter upp och förskingrar i onödan och i slarv allt vad en med möda och åhåga samlar. Vad batar då att vara ordentlig, när
30 plågaren är desto mer oordentlig och frossar av den idogas arbete? Och huru kan en arbeta med lust och fröjd, när en ingen hjärtans lust har, men ångesten sitter i halsgropen – ”

Jag förstår dig icke.

”Så? Hm.”

För Guds skull berätta vad du menar!

”Ja, det är allt något att berätta, kanske. Jag var ute en Michaelikväll med min mor: det var mot hösten och blåste, och hennes hår for kring huvan. I förtvivlan lopp hon upp åt den stora stadsbron, som går över Lidan hemma i vår stad; jag var då femton år, och sprang efter. Jag tänkte hon i sin rysliga vanda skulle hoppa ned i vattnet. Men när jag kom efter, hejdade hon sig och tog mig i famn, stannade vid broledstången och såg sig om. Där var ingen gångare ute. ”För din skull vill jag låta bli det,” viskade hon: ”jag vill leva och pinas, tills du blir ännu litet större. Men ve och förbannelse över den här! åtminstone *den* skall jag bli kvitt!” härvid såg jag fradga av raseri, tror jag, stå kring min mors läppar; hon ryckte sin guldring av fingret och kastade honom långt bort i Lidaån.”

15 Sergeanten bleknade: han påminte sig något ditåt i dag morse vid ångbåtsrelingen.

Din mor lär hava varit litet otålig i äktenskapet? undföll honom.

”Fy – fy – herre!” utropade Sara med blixtrande ögonkast och glömde sitt du. ”Albert?” tillade hon dock straxt efter med mildare röst. ”Tjugu gånger sparkad häst, som tjuguförsta gången sparkar igen, är icke otålig. Och det är visst och sant inför Gud – sade hon slutligen med en knappt hörbar, men innerlig och klangfull ton – en var det, som ideligen påminte om, och sade och förkunnade, att min mor skulle bliva allt bättre – eller *ädlare* tror jag dem kalla det – genom denna plågan: men det var osanning. Ty det vet jag, att hon vart sämre år ifrån år. Ifrån den största ordentlighet och snygghet blev hon till sluts osnygg, otäck och slarvig, så jag grät därvid. (Sara grät just nu.) Ifrån att vara en from och gudlig människa, ville hon till sluts icke se i psalmboken – och på sistone – ack – ”

30 Hämta dig!

”Ännu i dag ligger min mor till sängs, och vet du varav? gunådaste oss! av – av fylleri. Det är icke bra av ett fruntimmer, Albert.”

Sergeanten steg upp, kände en kall svett under sin tschakot, tog av den och svalkade sig med näsduken. Kanske korsade sig några av hans bästa planer i denna stund inom hans panna. Men han var ung och ägde ej ett förstockat hjärta. Han tyckte synd om människorna; icke heller var han tillräckligt halvlärd, för att komma med den vanliga falska frasen, ”att illa var bra”. Fattad av bestörtning och undran, kom han likväl bort åt ett håll, dit militärer sällan nalkas; han satte sig förtroligt bredvid sin i hast så öppenhjärtiga vän och frågade: ”säg mig uppriktigt och rätt fram, Sara, är du vad man brukar benämna en Läderska?”

Läsare – åh då: visst ej. Sådana finnas i Västergötland nog, mig förutan.

”Men du läser ändock stundom i Skriften?”

I Bibelen? Ja.

”Då känner du också Guds första, stora, allmänna bud – förlåt, det låter litet – växer till, föröker eder och uppfyller jorden. Skall detta bud icke uppfyllas?”

Efter litet betänkande, dock utan förlägenhet, svarade hon: det där Guds budet innehåller ju –

”Att man och kvinna skola vara tillsammans – ”

Men icke innehåller det budet, att en man skall vara tillsammans med vilken kvinna som helst i världen, kan jag tro; eller en kvinna skall tillhopa med vilken man som helst bliver henne åkommen av varjehanda händelser och tillstymmelse. Jag vill minnas det står, att det där skall vara människan till en hjälp: det skall väl då icke vara till ens fall? både själens och kroppens fall, men mest själens. Utan, likasom man får undvika och gå ur vägen för en stor fara, olycka och nöd, och framför allt låta bli att umgås i ont och fördärvligt sällskap, så bör man väl ock få undfly – ”

I detsamma hördes ett starkt knakande framme i ångbåtens förstäv, och kaptenen jämte en maskinist kommo uppspringandes. Det var dock intet värre än en tross, som brustit, och varigenom det lilla uppspända seglet kom att fladdra en smula vårdslöst, slängande

en stund hit och dit för vinden. Man var nu kommen ut framåt ett av Mälarens större vattendrag, Granfjärden, där det vid övergången till Blacken nästan alltid drar friskt. Genom den starkare gungningen sattes alla passagerarna i rörelse: däckets uppfylldes av en hop
 5 ansikten, som man hela dagen förut ej blivit varse, men som nu, likt Troglodyter, uppkro ur sin undre värld, salongen. Efter några minuters fladdrande ficks seglet in, och det sattes i en ny ställning efter vindens fordran. Allt blev bra och lugnt igen, ehuru blåsten icke var obetydlig. Men dessa fartyg, som gå med kraft av en inre eld,
 10 fråga ej stort efter vind och våg, utan löpa sin säkra bana fram, antingen det blåser mot eller med, eller, såsom nu, på sidan. I Granfjärden finnas flera farliga punkter, dolda skär och blindklippor, varföre många förlisningar här timat, den tiden man seglade utan eld och ofta måste lovera. Den skickligaste styrman såg sig då, oaktat sin
 15 kännedom om prickar och klippor, ur stånd att alltid undvika dem, emedan han ej till sin disposition, utom styret, ägde annat än dessa stora, vidlyftiga, tunga, av vinden kastade segel, vilka, huru han än vände dem och hur han ock loverade, dock ej sällan störtade av med honom dit han icke ville; ty en stackars styrman på en skuta är ju i
 20 alla fall icke mer än människa? Nu, då man driver sin seglats med eld, går man rakt på målet, utan lov, och nyttjar ej segel oftare än när vinden står så, att den tjänar till drift. Styrmannen måste visst också nu känna prickar och blindskär, det förstås; men med kunskap om dem kan han lätt undvika dem, om han ej är ett nöt. Den enda stora
 25 fara vid ångsegling är att brinna upp; men även häremot kan man genom pannans konstruktion taga sådana försiktighetsmått, att det sällan eller aldrig inträffar.

Det gick ganska hurtigt och raskt fram, ehuru den naturliga
 30 följd av rörelsen på däck blev, att sergeanten och Sara avbrötos i sitt samtal rörande mänsklighetens största problem. Sergeanten, driven av sin raska natur, hade sprungit åstad och nappat i seglet, ångbåtskaptenen till stort gagn och nöje. Följden blev en brorskål dem emellan, där nere under däck i kaptenens hytt. Historien omfar

alldeles huru middagsmåltiden på fartyget tillgick, ty därom har en däckpassagerare föga begrepp. Han märker blott på solens sänkning emot horisonten och på skänkjungfrurs flitiga spring med islagna kaffekoppar, att middagen måste vara "passerad". Salongsinvånarna

5 hava avgjort den affären sinsemellan; och när några troglodytfigurer, litet gladare än vanligt, eller åtminstone mindre fula under ögonen, vid denna tid uppträda ur gömstället, så kan en av folket (fördäckpassagerarna) förstå, att herrskapet plägar sig. Det är sant likväl, som denna berättelse även förut anmärkt, att en och annan

10 däckman, av djärvare natur, kan få åtminstone nedgå i matsalongen och där "hastigt och lustigt" få sig en bit, och gå upp igen. Men de kvinnor, som tillhöra folket, hava verkligen svårt. Huru de leva där framme på däck har mången gång förundrat historieskrivaren. Det anses icke rätt anständigt, att de föra mat med sig eller föda sig

15 själva. Och av den allmänna stora kosten, som ångbåtsköket tillagar, få de gärna intet, då de själva icke hava bättre än däckplats. Kanske händer, att även bland dessa kvinnor någon djärvare finnes, som går ned i troglodytismens adyt och får sig en godbit, varmed hon sedan uppträder i friska luften. Men det hålles icke för modest gjort av

20 henne. En välgörande historia är det nu med kaffet, som icke är mat, men bra gott likväl kl. 4 à 5. Det kommer själv upp ifrån adyten, langat på däck av jungfrur, som, ifall de icke äro alltför buttra, låta tala vid sig, så att även en stackars däckmänniska kan få sig en kopp. Sara passade på och bekom verkligen en: hon såg också så väl och

25 snygg ut, att, hucket oberäknat, kaffebärerskorna gärna ville hava räknat henne för herrskap. Obegripligt förekom sannerligen, att hon, vars börs med silvermynt man flera gånger ögnat, icke köpt sig salongsbiljett och gjort sig till troglodyt som en annan. Men det måste hava kommit av hennes kärlek till öppen luft, och av avsmak

30 för elak lukt eller adyter i allmänhet.

Under det hon drack sitt kaffe och beslöt att begära en kopp till, påminte hon sig med innerlighet, glädje och tacksamhet sergenten Alberts förslag, att föra henne i land till den lilla trevliga, rödmålade

småstugustaden (namnet hade hon åter bortblandat), och där hon kommit i tillfälle att utan hank och trassel få en snygg, god anrättning, vilken, med sitt namn av frukost, dock för henne betytt middag, och gjort att, sedan nu kaffet överkommit, hon kände sig
5 mätt, lycklig och fri. Sergeanten själv hade mer slukande anlag; och likasom denna berättelse förut anmärkt, huruledes han redan på förmiddagen ett par gånger varit och anlitat skänken om hjälp i de svårigheter han då utstod, så var han nu åter nere. Hans uppkomna förtrolighet med kaptenen gjorde, att han gick upp och neder utan all
10 bävan, allt som han ville, så ofta det påkom; och man behövde en enkom kännedom av hans biljett, för att veta, det han i själva verket ej tillhörde herrskapet, utan var folk. Vad, huru, var och när han åt, säges icke; det förmodas blott, att han intog middag. Han var ung och av friska behov, sådana som Gud skapat; men han var för ingen
15 del gourmand, drinkare, glupsk, otäck eller annars troglodyt. Också han tycktes ej trivas i adyterna; han gick så snart han kunde upp ifrån dem, och måtte hava varit en särdeles vän av den luft, som blåste vid förstäven; ty där höll han sig mest och hade nu ånyo tänt sin cigarr.

20

